

ГЕРОІКА ІСТОРИЧНОГО МИНУЛОГО В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУПРОТИВУ СУЧАСНІЙ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Бондар Наталя Олександрівна

к.і.н, доцент, доцент кафедри ЮНЕСКО

*«Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна*

Міносян Андрій Сергійович

к.і.н, доцент, професор кафедри ЮНЕСКО

*«Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна*

Розпочата у 2014 році російська війна проти України, окрім всього, поставила перед українським суспільством надважливе завдання оновлення освітньої політики, процесу світоглядної трансформації, напрацювання дієвих і ефективних методик протистояння російським інформаційним і гібридним війнам, ідеологічним диверсіям та ін.

Російська повномасштабна агресія, що сталася у 2022 році, і яка супроводжувалася екзистенційними викликами і загрозами, ще більше актуалізувала необхідність трансформації суспільства в контексті остаточного розриву з радянським минулим, відновлення історичної правди, підвищення рівня свідомості, політичної культури, формування національної ідентичності, ментальних характеристик й т. п.

Події російсько-української війни загострили питання повернення національної історичної пам'яті, вітчизняних традицій, родинної спадщини, унікальних досягнень українства на шляху розбудови української держави і створення політичної нації.

Сприйняття жорстокої реальності усім цивілізованим світом у вигляді російського експансіонізму, неоколоніалізму, реставрації імперської політики, яка стала відтворенням глибинних процесів в російському суспільстві в бік підтримки російської влади, сповідування ментальності війни, стало потужним об'єднавчим фактором у відносинах українського суспільства і влади, зміцніло державні інституції в протистоянні з зовнішнім

агресором [1, с. 43]. Український народ вкотре у своїй багатовіковій історії продемонстрував рішучу готовність захищати ідеали свободи і демократії у боротьбі за державний суверенітет і територіальну цілісність. На тлі цих подій у суспільстві ще більше загострилась потреба остаточного розмежування з «радянщиною», «руським миром», усім, що так або інакше здатне впливати на свідомість українських людей, спонукати їх до прийняття невиправданих рішень, політичної невизначеності, поведінкової «нейтральності» й таке інше [1, с. 44].

Споконвічна боротьба українського народу проти російського колоніалізму зберегла у народній пам'яті яскраві приклади героїзму, мужності, самопожертви, гідності і свободи. Своєрідним моральним заповітом, що відображає світоглядні характеристики і життєву позицію наших захисників, можуть слугувати слова Романа Шухевича про те, що «ми воюємо не тому, що ненавидимо тих, хто перед нами, а тому, що любимо тих, хто позаду нас».

Сьогодні духовна потреба спиратися у повсякденному житті на славну героїку минулого проявляється у поверненні забутих імен, згадуванні славетних подвигів наших предків, які отримують «нове життя» у назвах військових підрозділів, благодійних фондів, організацій, програм підтримки і т. п.

Гасла і звернення з далекого минулого, що містяться у відкритих сьогодні для широкої громадськості раніше заборонених документів, надихають наших військових, волонтерів, медиків, інших цивільних у їх повсякденній праці на благо захисту країни, традиційно використовуються у назвах наукових конференцій, форумів, які застигли на муралах будівель, банерах, слугують емоційним наповненням телевізійних трансляцій, радіопередач і т. п.

Формування національного ідеалу, що впливатиме на духовне становлення майбутніх поколінь, їх стійкості і спроможності протистояти будь-якому ворогові, включає сьогодні обґрунтування історичної

справедливості національно-визвольних змагань щодо розбудови української держави [2, с. 25]. Суспільство має бути зацікавлене у відновленні історичної правди через висвітлення героїчного минулого українського народу, яке містить в собі не тільки перемоги і успіхи, але й важкий шлях звільнення від колоніалізму, складні рішення здобуття незалежності, неминучі втрати, руйнації, світоглядні трансформації.

У сучасних умовах країна доводить історичне право на власну державність, відстоює законність і виправданість самостійного існування, долає ворожу агресію, зовнішні перешкоди, існуючі загрози і виклики. Україна демонструє готовність збереження і захисту унікальних світоглядних, ментальних характеристик, що базуються на самобутності, окремішності існування, національній винятковості [3, с. 72]. Російська агресія винесла на поверхню глибинні питання, що стали свідченням гострої необхідності спиратися на найкращі зразки духовності і патріотизму, які були притаманні українським героям, і інформація про яких ретельно приховувалася, знищувалася, заперечувалася попередніми владними адміністраціями.

Відчуття належності окремої людини до певної нації, що й слід вважати ознакою національної ідентичності, завжди сприяло консолідації українського суспільства, його єдності, самоусвідомленню власної відповідальності за долю країни [4, с. 114]. Як тут не згадати відоме звернення командувача УПА Романа Шухевича до українських воїнів за часів Другої світової війни, яке багато що пояснює в контексті сучасного українсько-російського протистояння: «Якщо ви вже вступили на шлях боротьби зі сталінським режимом, то це не для того, щоб перед ним капітулювати. З ворогом, який загрожує існуванню нації, потрібно боротися, незважаючи на шанси перемоги» [5].

Як раніше, так і тепер, українська ідентичність проявляється у вигляді патріотичного піднесення усіх груп і категорій населення, яке чинить супротив ворожій агресії, демонструє несприйняття російських наративів і

міфологем «руського миру», що заперечують сам факт існування України як самостійного суб'єкту міжнародної політики. Розуміння і сприйняття українським суспільством політики неповернення до колишніх практик взаємовідносин із російським агресором стали важливою ознакою готовності нашого народу до захисту національного суверенітету і територіальної цілісності в контексті існуючих екзистенційних загроз і викликів [4, с. 115].

Слід відзначити, що «суспільна чутливість до розуміння національного самовизначення, солідарності, патріотичної участі формується не лише під впливом дискурсивних конструктів, а як наслідок особистісного досвіду взаємодії з кризовими ситуаціями. Молодь усе активніше долучається до суспільно значущих ініціатив: волонтерських, культурних, гуманітарних проєктів, а також допомоги внутрішньо переміщеним особам» [6, с. 1047]. Все це дає надію на те, що в майбутньому будемо мати нову генерацію, виховану в традиціях шанобливого ставлення до національної історико-культурної спадщини, загальнолюдських цінностей, демократії, прав людини.

Список використаних джерел

1. Minosian A., Varypaev O. Heroism of the Historical Past as a Component of Patriotic Education of Student Youth. //Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends: materials of the 60-th International scientific-practical conference (Cadiz, Spain, September 7, 2025). – Kyiv : Publishing Group “Scientific Perspectives”, 2025.-p.43-47.
2. Бондар Н.О., Міносян А.С. Використання джерелознавчого матеріалу в процесі викладання історичних дисциплін./ Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці». Харків, 28 листопада 2025. Харків: ХНАДУ, 2025 с.25-27.
3. Міносян А., Варипаєв О. : Національна історична пам'ять як основа патріотичного виховання молоді// Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 07 листопада 2024 р.- Харків: ХНАДУ, 2024.- с.71-73.
4. Міносян А. Варипаєв О. Російська агресія та українська ідентичність: екзистенційний вимір./ Національна пам'ять(на вшанування жертв тоталітаризму): Збірник наукових праць. Львів: Друкарня ЛНМУ імені Данила Галицького . Випуск VII. 2024. с.109-116
5. ГДА СЗР України. – Ф.1.- Спр.7088.- Т.3.-Арк.95.
6. Варипаєв О.М., Міносян А.С. Ціннісні орієнтації як фактор встановлення світогляду здобувача вищої освіти / « Наукові інновації та передові технології» журнал випуск № 5 (45) 2025 с.1039-1053 [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5\(45\)-1039-1052/zenodo.15448858](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5(45)-1039-1052/zenodo.15448858).